

УДК: 37. 018. 43

О.А. ПОПЛАВСЬКА

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПРОГРЕСИВНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

***Резюме.** У статті розглянуто й проаналізовано теоретичні аспекти дистанційного навчання. Автором акцентовано увагу на цілях, завданнях, функціях та особливостях даної форми навчання. Охарактеризовано засоби дистанційного навчання, які вдосконалюють професійну підготовку майбутніх економістів.*

***Ключові слова:** дистанційне навчання, мета, завдання, функції навчання.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Швидкі темпи розвитку інформатизації суспільства, докорінні зміни в соціально-економічній та політичній сферах життя в Україні призводять до необхідності модернізації системи вищої освіти (системи професійної підготовки майбутніх фахівців). Завданням вищого навчального закладу є підготовка висококваліфікованого, інтелектуально та духовно розвинутого, конкурентноспроможного фахівця здатного до саморозвитку та самовдосконалення.

Основними напрямками формування перспективної системи вищої освіти є: підвищення якості вищої освіти шляхом її фундаменталізації, інформування студентів про сучасні досягнення науки в доцільно обраному обсязі, якісно, ефективно, інтенсивно; забезпечення націленості навчання на нові інформаційні технології; забезпечення доступності вищої освіти для всіх верств населення; орієнтація на активність, самостійність, творчість, індивідуальність особистості студента; забезпечення засобами для мобільності студентів, диверсифікації навчання [7, 12]. Усім цим вимогам відповідає дистанційне навчання.

Аналіз попередніх досліджень. Дистанційна освіта (ДО) є специфічною формою отримання освіти, яка, може поряд з іншими формами ефективно використовуватись в системі неперервної професійної освіти. У Концепції розвитку ДО в Україні дистанційна освіта визначається як форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання [4, 1].

Історико-педагогічний аналіз проблеми становлення дистанційного навчання (ДН) показав, що ДН є продовженням кореспондентського навчання. Університет Лондона (1836 р.), Університет Чикаго (1892 р.) і Університет Квінсленд (1911 р.) були першими навчальними закладами, які запровадили кореспондентське навчання у вищих навчальних закладах. У колишньому Радянському Союзі, в тому числі в Україні, з кінця 1920-их років різновид такого навчання відомий під назвою заочне навчання. У кінці 1960-х на початку 1970-х років на Заході почали застосовувати термін "викладання на відстані" (teaching at a distance), а потім "дистанційна освіта", "дистанційне навчання" (distance education, distance learning). У 1982 році термін "кореспондентська" був замінений на "дистанційна" у назві Міжнародної конференції з дистанційної освіти – International Conference of Distance Education (ICDE) у Ванкувері, Канада. Міжнародна Рада з кореспондентської освіти також змінила свою назву на Міжнародну Раду з ДО. Важливим було також те, що термін ДО з'явився в назвах європейських та американських журналів із цієї тематики, наприклад, Міжнародний журнал About Distance Education у 1974 р., журнал Відкритого університету Великобританії Teaching at a Distance у 1974 р. та інші [9, 95-96].

В Україні перший проект дистанційного навчання було здійснено у 1996 році Міжнародним науково-освітнім центром ЮНЕСКО інформаційних технологій і систем, який функціонував на базі відділу діалогових і освітніх систем Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова. Курс знайомив зацікавлених осіб з принципами роботи в Інтернеті [8, 8].

В останні роки в Україні проблеми ДО вирішуються багатьма навчальними закладами,

які запроваджують нову форму навчання. Система ДН в Україні орієнтована на Інтернет технології та електронні засоби навчання. У розвитку ДН в Україні деякі дослідники виокремлюють два етапи: початковий та сучасний. Перший тривав з 1990-го до 1998-го року і був ознаменований розробкою та запровадженням концепції гнучкого дистанційного навчання на основі глобальних комп'ютерних комунікацій. На другому етапі, який розпочався з 1999 р. і триває досі, інтелектуальні інформаційні технології використовуються для підтримки безперервного навчання: створюються інформаційно-навчальні середовища, віртуальні лабораторії, мультимедіа – технології, віртуальні товариства [10, 71].

До розвитку наукових досліджень проблем дистанційного навчання та їх впровадження у педагогічний процес прилучилися такі вітчизняні та іноземні вчені, як А.А. Андреев, В.Ю. Биков, Є.В. Долинський, Н.О. Думанський, М.І. Жалдак, Р.П. Іващенко, О.В. Кареліна, В.Г. Кремень, В.Ю. Кухаренко, В.В. Осадчий, А.В. Петров, Е.С. Полат, Н.Г. Рибалко, О.В. Рибалко, Л.М. Романишина, В.М. Сиротенко, С.О. Сисоєва, П.В. Стефаненко, В.П. Тихомиров, А.В. Хуторської та ін.

Метою статті є висвітлення і аналіз основних аспектів ДН: визначення суті ДН, цілей, завдань та функцій даної форми навчання; виявлення особливостей, притаманних лише цій формі навчання; визначення засобів ДН, які вдосконалюють професійну підготовку майбутніх економістів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз професійної діяльності економістів показав, що в умовах глобальної інформатизації всіх сфер людської діяльності майбутній економіст має володіти високою інформаційною культурою та комп'ютерною грамотністю, має бути готовий упродовж усього життя самонавчатися і самовдосконалюватися, безперервно підвищувати рівень навчальних досягнень у сфері інформаційних технологій. За таких умов головним завданням його професійної підготовки стає навчити майбутнього спеціаліста здобувати, обробляти і впорядковувати отриману інформацію про економічні явища й процеси та ефективно використовувати її у професійній діяльності. Використання дистанційної форми навчання може суттєво допомогти у цьому.

Поняття "дистанційне навчання" вперше було сформульоване такими вченими, як М. Томпсон, М. Мур, А. Кларк, і Д. Кіган. Кожен з цих авторів підкреслював окремий аспект цього методу. Та лише Д. Кіган зробив спробу поєднати більшість визначень і на цій основі сформулював такі важливі особливості та характеристики дистанційного навчання:

- поділ викладача та учня в часі або просторі, або ж і в часі, і в просторі одночасно;
- використання значної кількості технічних засобів (друкарських, аудіо- та відеозаписів або комп'ютерів), що об'єднує викладачів та учнів і забезпечує донесення змісту навчального курсу до користувача;
- використання специфічних навчальних програм та матеріалів;
- двостороння комунікація взаємодії викладача та учня, яка може бути синхронною або асинхронною [2, 1].

На сьогодні не існує єдиного визначення терміну "дистанційне навчання" через різні підходи науковців щодо його розуміння. За одним з таких підходів під дистанційним навчанням розуміють обмін інформацією між викладачами і тими, хто навчається за допомогою електронних мереж чи інших засобів телекомунікацій. При цьому особиста діяльність студента із здобуття знань майже не організовується. В іншій категорії визначень основою ДН виступає особистісна продуктивна діяльність того, хто навчається, яка вибудовується за допомогою сучасних засобів телекомунікацій при цьому відбувається інтеграція інформаційних і педагогічних технологій, що забезпечують інтерактивність взаємодії педагога і студента, а також продуктивність навчального процесу. Ще однією з причин неоднозначності трактування терміну ДН є різні погляди науковців стосовно форми даного навчання. Деякі дослідники визначають ДН як заочне навчання інформаційної епохи. Проте не всі вчені схильні розглядати ДН лише як частину заочного. Проаналізувавши різні

підходи дослідників, щодо визначення ДН ми визначаємо **дистанційне навчання** як нову форму організації процесу навчання, що базується на принципі самостійного навчання студента і використовує традиційні педагогічні, нові інформаційні та телекомунікаційні технології. При цьому інтерактивна взаємодія між учасниками (студентом і викладачем) педагогічного процесу здійснюється на відстані за допомогою сучасних інформаційних засобів.

Як і будь-яка інша освітня система дистанційна форма навчання передбачає цілі, завдання, функції, організаційні форми та засоби навчання.

Головною **метою** ДН майбутніх економістів є підвищення якості освіти майбутніх фахівців, їх професійної мобільності та активності за рахунок більш активного використання наукового та освітнього потенціалу провідних освітніх установ, шляхом застосування сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж.

Завданням ДН економістів є формування кожного студента як суб'єкта учіння, який усвідомлює свої потреби, мету та завдання навчально-пізнавальної діяльності, планує її зміст, здатний до самоорганізації у розподілі навчальних дій у часі та самоконтролю в процесі виконання, вміє відбирати матеріали та користуватися ними, сам визначає способи та прийоми професійної підготовки, усвідомлює результати своєї діяльності, а також має свій індивідуальний стиль мислення [3, 38-39].

До основних **функцій** ДН можна віднести: забезпечення студентів навчально-методичними матеріалами; формування та ведення каталогу інформаційних ресурсів з дисциплін; проведення автоматизованого тестування навчальних досягнень студентів; ідентифікація користувачів та їх структуризація за категоріями; забезпечення інтерактивного зв'язку студентів з викладачами та студентів між собою та ін. [3, 40].

До числа **особливостей**, якими володіє дистанційне навчання порівняно з іншими формами навчання В.М.Кухаренко [5, 87] відносить: можливість інтерактивної взаємодії між викладачем і тим, кого навчають, у діалоговому режимі, наближена за формою до взаємодії при традиційному аудиторному навчанні; швидке доставляння навчальних матеріалів в електронному вигляді; оперативний доступ до баз знань, розміщених у мережі Інтернет; можливість тестування знань у дистанційному режимі; створення «віртуальних груп» (оперативна взаємодія студентів між собою); використання індивідуального робочого місця.

Методологічною основою ДН є впровадження сучасних інформаційних технологій, які раціонально поєднують інформативні та активні методи навчання, надають доступ до мереж високоякісних баз даних, розширюють можливості студентів до сприйняття складної інформації, активізують їх самостійну когнітивну діяльність тощо. При цьому вважається, що це є одним із реальних шляхів втілення ідей Болонської декларації щодо створення єдиного освітнього простору, в рамках якого студентам дистанційних факультетів ВНЗ надавалася б можливість побудови індивідуальної освітньої траєкторії в опануванні системою базових фундаментальних знань, умінь і навичок як основи для формування професійної компетентності майбутнього фахівця [6, 45].

Засобами новітніх інформаційних технологій ДН, які сприяють підвищенню ефективності професійної підготовки майбутніх економістів, є:

- мультимедіа, що значно розширює можливості надання навчальної інформації за рахунок застосування кольору, графіки, звуку, сучасних засобів відеотехніки і таким чином активізує пізнавальну діяльність;

- телекомунікаційні технології, що дозволяють значно скоротити час між запитом студента і відповіддю викладача;

- Інтернет та Інтранет, що створюють можливість синхронного спілкування студентів з викладачем та студентів між собою;

- чат-, аудіо- та відеоконференції для донесення нового матеріалу, проведення консультацій та спостереження за навчальним процесом.

Отже, з ДН у вищій школі пов'язана нова організація навчального процесу, основою якої є принцип самостійного навчання. Сучасний освітній процес не складається лише з аудиторних занять, він не обмежується лише викладачем і підручником як джерелом знань, а потребує різнобічної активної пізнавальної діяльності всіх суб'єктів навчання і ґрунтується на використанні різноманітної інформації. До джерел інформації додаються бази даних, довідково-інформаційні, пошукові й експертні системи, телекомунікативні технології, завдяки яким студент має доступ до світових науково-освітніх ресурсів, суттєво зростає роль комп'ютерних програм навчального призначення. У дистанційному навчанні викладач виконує роль координатора й консультанта, а інтерпретатором знань стає сам студент [1, 3].

Висновки та перспективи. Підводячи підсумок, можна сказати, що дистанційна форма навчання є однією з прогресивних форм навчання, як один з елементів удосконалення фахової підготовки економістів в умовах конкуренції на ринку праці. Упровадження системи ДН при підготовці майбутніх економістів забезпечує неперевершену (порівняно з іншими формами навчання) швидкість оновлення знань за підтримки інформаційних ресурсів, що обираються учнями зі світових електронних інформаційних мереж. Використання в навчальному процесі інформаційних технологій дають істотне розширення можливостей індивідуалізації та диференціації навчання за рахунок: активності учнів як суб'єкта пізнання; самостійного вибору і проходження студентами траєкторії засвоєння навчального матеріалу. Розробка і впровадження елементів ДН при підготовці економістів є перспективою наших подальших наукових пошуків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркіна Н. В. Проектування методичної системи дистанційного навчання математики у вищих навчальних закладах: автореф. дис...канд. пед. наук: 10.00.04 / Н.В. Буркіна. – Черкаси, 2009. – 20 с.
2. Вступ до відкритого та дистанційного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/intro> (23.04.13). – Назва з екрану.
3. Долинський Є.В. Формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів в процесі дистанційного навчання: дис...канд. пед наук: 13.00.04. / Є.В. Долинський. – Тернопіль, 2011. – 254 с.
4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cdo.com.ua/info/doc_ukr.htm (23.04.13). – Назва з екрану.
5. Кухаренко В. Роль викладача в системі дистанційного навчання /В. Кухаренко, О. Рибалко, Н. Твердохлебова // Новий колегіум. – 2004. – №5-6. – С. 86-88.
6. Нічуговська Л.І. Проблеми дистанційного навчання "Математика для економістів" студентів заочних факультетів ВНЗ /Л.І. Нічуговська// Дидактика математики: проблеми і дослідження: Міжнародний збірник наукових робіт. – Вип. 30. – Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2008. – С. 45-50.
7. Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика: навч.-метод. посібник /С.О. Сисоєва, В.В. Осадчий, К.П. Осадча. – К.; Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2011. – 280с.
8. Хара О.М. Дистанційне навчання математики абітурієнтів у системі довузівської підготовки: автореф. дис...канд. пед наук: 13.00.02./ О.М. Хара. – К., 2010. – 19 с.
9. Шуневич Б. Обґрунтування наукової термінології з дистанційного навчання / Б. Шуневич // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2003. – №490. – С. 95-104.
10. Яценко Г. Комунікативна сутність дистанційного навчання: постановка проблеми / Г. Яценко// Вища освіта України. – 2007. – № 3. – С. 70-74.

Е.А. ПОПЛАВСКАЯ. ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ПРОГРЕССИВНАЯ ФОРМА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ

Резюме. В статье рассмотрены и проанализированы теоретические аспекты дистанционного обучения. Автором определено понятие "дистанционное обучение", акцентировано внимание на целях, задачах и функциях данной формы обучения при подготовке будущих экономистов. Охарактеризованы средства дистанционного обучения, которые совершенствуют профессиональную подготовку будущих экономистов.

Ключевые слова: дистанционное обучение, цель, задачи и функции обучения.

O.A. POPLAVSKA. DISTANCE EDUCATION AS A PROGRESSIVE FORM OF TRAINING OF FUTURE ECONOMISTS

The summary. The paper considers and analyzes the theoretical aspects of distance education technologies. The author notion of "distance education" is explained. The main attention is focused on the goals, objectives and functions of distance education. Also the means of distance learning to improve training for future economists are characterized.

Key words: distance education, goals, objectives and functions of distance education.

Одержано редакцією 28.02.2013 р.